

Trädgårdsmästare

Elias Gimström

Elias underskrift vid hans morbror Mattias Gimströms bouppteckning. Elias bevakade rätten för sin kusin Maria.

Gimström, Elias gift med **Olddotter, Katarina**.
Född 1740 i Skäfthammar. Född 1751 i Husby-Sjutolft.
Död 1818-05-08 i Morkarla. Död 1815-02-12 i Rasbokil.

Barn:

Christina Född 1777-04-30 i Järlåsa död 1777
Elias. Född 1778-08-29 i Järlåsa
Katarina. Född 1781-09-10/12 i Järlåsa.
Lars Peter. Född 1784-03-31 i Järlåsa.
Ulrika. Född 1790-08-17 i Åland

Elias visar stolt upp en del av sin skörd

Trädgårdsmästare

Slott och större gårdar var de vanligaste arbetsplatserna för trädgårdsmästare förr i tiden. Där ansvarade de i första hand för att behovet av frukt och grönsaker under året tillgodosågs för dem som bodde på gården. De kunde även förestå eller vara anställda vid en handelsträdgård som producerade frukt och grönsaker eller kanske odlade tobaksplantor.

Vägen till att bli trädgårdsmästare började för en del genom att de följde i sina fäders fotspår, för andra att som lärling hos en Trädgårdsmästare genom flit och arbete visa sig duktig och passande för yrket.

1752 formulerade trädgårdsämbetet en utbildningsstege där drängen fick börja med att under fem år följa en mästare och lära av honom. Efter de fem åren fick han vid trädgårdsämbetet göra en trädgårdsritning, utstå ett prov och förhöras av äldermannen vid ämbetet. Blev han godkänd fick han kalla sig trädgårdsGesäll och ge sig ut på en tre år lång arbetsvandring för att förkovra sig ytterligare. Efter arbetsvandringen blev det ytterligare prov och de som godkändes då fick kalla sig trädgårdsmästare.

Elias Gimström

Elias föddes 1740 i Skäfthammars socken enligt de flesta husförhörslängder där han finns noterad, i någon enstaka står hans födelseår som 1730 och i en hans födelseförsamling som Gimmo. Den första gång som Elias tittar fram ur en kyrkobok är i en husförhörslängd för Irsta socken i Västmanland. Elias bor då hos sin morbror Matthias Gimström och dennes hustru Anna Maria och dotter Maria vid Gäddeholms gård. Vid gården arbetar Matthias som trädgårdsmästare och han har varit där sedan 1750 då han kom från Stenkvista socken. Elias står antecknad som (Eg:) Elias Persson född i

Skäfthammar och inflyttad från Ekeby år 1753, med familjen står också "systerdottern Anna Pers född 1742 i Skäfthammar".

Hos Matthias stannar Elias i nio år, han får då lära sig grunderna om hur en trädgård ska skötas. En trädgårdsmästare ska förutom att vara duktig på trädgårdsskötsel även kunna föra bok över verksamhetens utgifter och inkomster, vara arbetsledare för trädgårdsdrängar och speciellt leda arbetet vid skördetider då arbetsstyrkan kunde förstärkas.

Tjugotvå år gammal flyttar Elias på hösten 1762 till Kärbo socken där han hos Baron Frederic Cronstedt arbetar som trädgårdsdräng till år 1768 då han återvänder till Gäddeholm. Orsaken till att han

Anno 1769 d: 23 Decr blef af underteck-
 nade Laga Bouppteckning och verdering
 hållen efter Trädgårdsmästaren Ma-
 thias Gimström som med döden af-
 led den 10: sistl oct, som efter sig lem-
 nat en vernlös Enka hustru Anna Ma-
 ria Ström, samt dottren Maria
 sexton år gl. hvars rätt blef beva-
 kat i närvaro af Des syskonabarn/
 Trädgårdsmästaren Elias Gimström
 då Enka förmantas att ricktigt/uppgifva
 Egendomen sådan som/den wid död-
 stiman war, och ut/sade
 följande Nämbli

Anno 1769 d: 23 Decr blef af underteck-/nade Laga Bouppteckning och verdering/hållen efter Trädgårdsmästaren Ma-
 /thias Gimström som med döden af-/led den 10: sistl, oct, som efter sig lemnat/ en vernlös Enka hustru Anna Ma-
 /ria Ström, samt dottren, Maria/sexton år gl, hvars rätt blef beva-/kat i närvaro af Des syskonabarn/Trädgårdsmästaren
 Elias Gimström/då Enka förmantas att ricktigt/uppgifva Egendomen sådan som/den wid dödstimen war, och ut-/sade
 följande Nämbli

återvänder kan ha varit att hans morbror
 Matthias redan 1768 kände av att krafterna
 började tryta. Matthias dör 49 år gammal av
 vattusot den 22:a november 1769. (vattusot
 eller vattensot innebar vattenfyllda svullnader,
 eller ödem, i olika organ i kroppen) Elias får vid
 bouppteckningen och värderingen av dödsboet
 bevaka dottern Marias rätt och han omnämns
 där som trädgårdsmästare och syskonbarn.

Från Irsta flyttar Elias 1769 till Hässlö gård i
 Badelunda socken där han stannar till 1773 då
 han får arbete på en gård i Biskopskulla socken,
 redan året efter byter han arbetsplats till
 Djurby gård i Litslena socken. På gården finns
 också pigan Catharina Olofsdotter född 1749 i
 Husby Sjutolft. Om Elias och Catharina kände

varandra sedan tidigare eller om det var på gården
 de träffades berättar inte husförhörlängden, men
 de fattar tycke för varandra och vigs den 17:e
 september 1775 i Litslena kyrka.

1776 styr de nygifta sitt flytlass till Långthora
 säteri där Elias fått tjänst. Deras förstfödda,
 dottern Christina, föds där den sista april 1777.
 Christina blir bara sex veckor gammal, i Långthoras
 dödsbok noteras år 1777

"I juni avgick Trädgårdsmästaren Gimströms späda
 dotter Christina i okänd barnsjuka, sex veckor gl
 och begrofs". Livet går vidare för Elias och
 Catharina och i Långthora föds deras son Elias den
 29:e augusti 1778.

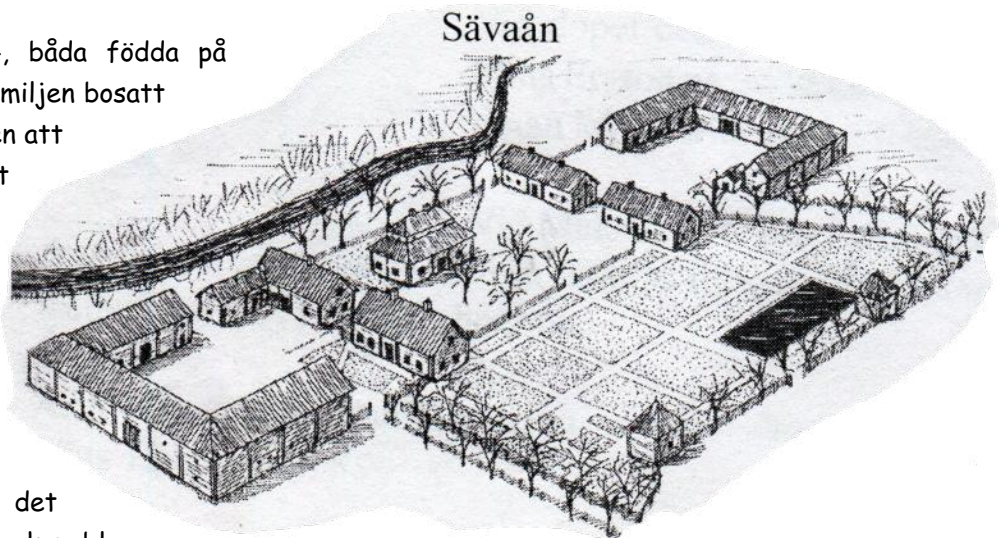
Familjen utökas ytterligare med dottern Anna
 Catrina den 10:e september 1781 och sonen Lars

Peter den 31:a mars 1784, båda födda på Lindsta gård i Järlåsa där familjen bosatt sig. Nästa socken för familjen att bo i är Björklinge socken dit de kommer 1783, Elias är först trädgårdsmästare vid Närlinge, därefter på Sandbro till 1787 då de flyttar till Österby herrgård i Ålands socken. Säkerligen fick barnen i familjen hjälpa till med det trädgårdsarbete som de var kapabla till, under tiden Elias var Trädgårdsmästare vid Österby herrgård så hann sonen Elias bli 12 år, Anna Catharina 9 år och Peter 6 år. Familjen utökades också vid Österby herrgård med dottern Ulrika som föddes den 17:e augusti 1790.

De arbetsuppgifter med trädgårdarna som Elias hade under året bestod bland annat av att under vintrarna se över redskap, spaljéer och växtstöd, trasiga skulle repareras, om de var utslitna nya göras.

Grönsaker och rotfrukter som blivit dåliga sorterades bort från vinterförvaringen. Förberedelser för förkultiveringen i drivhus och drivbänkar av tidiga grönsaker m.m. När våren kom togs vintertäckning på höstsådda grönsaker bort, perenna växter delades och planterades om. Frukträd beskars tidigt och insamlade ympningar togs i bruk. Gamla dåliga växter rensades ut och ersattes av nya. Under sommaren gick en stor del av tiden åt till vattning, rensning av ogräs och krattning av grusgångar. Sen sommar och höst skördades köksväxter, bär och frukt som togs omhand och torkades, syltades och förädlades på bästa sätt.

Växter som skulle sparas för fröproduktion märktes ut och köksväxter som kunde skördas sent flyttades under hösten in och planterades i drivhus.

Teckningen är en idéskiss med utgångspunkt från storskifteskartan 1792. Ritad av Ulrich Lange som i årsboken för Uppland 1985-86 har skrivit en artikel om Österby herrgård.

1791 när Ulrika är ett år flyttar familjen enligt Ålands husförhörslängd till Tibble, om det är Håbo eller SkogsTibble står inte noterat. Familjen dyker i Rasbokils husförhörslängd vid Edeby säteri, det har noterats att de 1794 var nyinflyttade ifrån Viksta. Sonen Elias och dottern Anna Cajsa flyttar året efter från familjen. Sjuttonårige Elias till Rasbo och fjortonårige Cajsa till Lagga. Sonen Lars Petter flyttar som sextonåring till Stockholm år 1800, med bara ett barn kvar hemma flyttar familjen 1805 till Lejdhagen, också i Rasbokil, Elias titel ändras 1803 från trädgårdsmästare till trädgårdsdräng. Det sista barnet, Ulrika börjar 1808 arbeta som piga hos olika bönder i Rasbokil, hon är då arton år gammal. För Elias och Cajsa fortsätter livet vid Lejdhagen i fyra år till, de flyttar då till fattigstugan i Rasbokil, det antecknas att de "njuter fattigdel". På fattigstugan verkar det som att samtidigt som Elias och Cajsa bodde där så fanns det endast 5 -6 personer till, en av dem antecknas som "vanvettig". Hur livet är för dem på fattigstugan kan bara sias men det var troligen inte lätt. Den 12:e februari 1815 dör Cajsa av vattusot. Elias flyttar året efter till Flymyra i Morkarla socken där dottern Ulrika bor med sin man Mats Myrberg och tre barn. Elias framlever sina sista år vid Flymyra där han 78 år gammal dör den 8:e maj 1818, i dödsboken kan följande läsas ".

*Grimstrom en gl. Trädgårds
dr. yr. Kihlers, död i Flymyra 8 Maj 1818 70 ålder*

På min sida

några ättlingar till Elias

På din sida

